

KAKO KOPENSKE PTICE PREČIJO ODPRTO MORJE

// Suzana Jus

Ob menjavi letnih časov se ptice selivke odpravijo na dolgo in zahtevno pot med gnezdiščem in prezimovališčem. Pri tem številne prečijo odprto morje. Kako ta podvig uspe velikim kopenskimi pticam, ki v nasprotju z vodnimi vrstami ne morejo pristati na gladini, da bi se nahranile in odpočile, ampak morajo razdaljo preleteti brez enega samega postanka?

Ornitologi so stoletja domnevali, da lahko velike kopenske ptice opravijo le morske prelete, krajše od 100 kilometrov, in se zato letenju nad odprtim morjem izognejo. Z novostmi na področju tehnologije GPS so prišla tudi nova spoznanja. Ko so prostoživeče ptice opremili z majhnimi sledilnimi napravami in pregledali podatke, se je izkazalo, da mnoge kopenske ptice med redno selitvijo brez premora preletijo več sto ali celo več tisoč kilometrov odprtega morja.

Da bi bolje razumeli selitvene vzorce in strategije velikih kopenskih ptic, ki opravljajo dolge morske prelete, so raziskovalci z Inštituta Maxa Plancka in Univerze v Konstanci v Nemčiji raziskovali še globlje. V študiji, objavljeni leta 2021, so spremljali selitev 65 ptic petih različnih vrst, preučili 112 GPS-sledi, zbranih v devetih letih, in jih primerjali z ustreznimi globalnimi podatki o ozračju, da bi tako določili ključne dejavnike, po katerih kopenske ptice izbirajo čezmorske selitvene poti.

SKRIVNOST OSUPLJIVO DOLGIH LETOV

Zamahovanje s perutmi terja ogromno energije, zato velike in težke kopenske ptice s to tehniko ne bi zmogle neprekinjeno leteti več sto kilometrov. Že prejšnje študije so pokazale, da ptice med takšnimi potovanji izkoriščajo veter v hrbet. To je vodoravni veter, ki piha v smeri letenja in jim pomaga prihraniti energijo. V študiji iz leta 2021 so po analizi zbranih podatkov prišli do novih ugotovitev – vseh pet preučevanih vrst je poleg vetra v hrbet izkoriščalo tudi silo vzgona oz. vzgonski veter. Ta zmanjša upor, s tem pa porabo energije med letom. »Do nedavnega so domnevali, da je vzgonski veter nad morskno gladino šibek ali da ga sploh ni. Mi smo dokazali, da to ne drži,« je dejala dr. Elham Nourani, vodilna avtorica študije. Ptice selivke izbirajo poti, kjer so razmere za ugoden veter in vzgon optimalne, kar jim pomaga, da neprekinjeno preletijo več sto kilometrov nad morjem. Svoje selitvene poti celo spreminjajo, da lahko med preletom maksimalno izkoristijo ugodno gibanje zračnih mas.

SPRETNİ PERNATI JADRALCI

Nadvse zanimive kopenske selivke, vključene v raziskavo, so gotovo čopasti sršenarji (*Pernis ptilorhynchus*). Te velike ujede med vsakoletno selitvijo z Japonske v jugovzhodno Azijo prepotujejo 700 kilometrov čez Vzhodnokitajsko morje. Na skoraj 18-urno neprekinjeno potovanje po morju se odpravijo jeseni, ko so razmere za pretok zraka idealne in se s pomočjo vzgornjika lahko dvignejo do en kilometer nad morsk gladino. Vzgornjik prav tako učinkovito izkorišča ribji orel (*Pandion haliaetus*), ki ga lahko v času pomladanske in jesenske selitve opazujemo tudi pri nas. Ko ga dvigajoči se zračni tokovi ponesejo visoko nad odprto morje, lahko na krilih vetra jadra ure in ure.

Gre za najboljše študijo tovrstnih selitev doslej, ki ne bi bila mogoča brez mednarodnega sodelovanja številnih znanstvenikov. Razkriva, kako močno so mnoge kopenske ptice med morskimi preleti odvisne od ozračja in vremenskih vzorcev. Hkrati je odlična podlaga za naslednje študije, s katerimi bi lahko predvideli, kako bodo na te ptice vplivale podnebne spremembe.

Pri prečkanju velikih razdalj čez morje takih počivališč, kjer bi si lahko odpočili tudi **RIBJI ORLI** (*Pandion haliaetus*), ni.

foto: **Bojan Bratož**

VIR

– <https://www.mpg.de/17436480/0907-ornr-how-land-birds-cross-the-open-ocean-987453-x> (10. 8. 2023)